

TURBULENTNA RZECZYWISTOŚĆ

1
2017

Przegląd analityczny

WWW.DSW.EDU.PL

Szanowni Państwo!

Do Państwa rąk oddajemy pierwszy numer biuletynu analitycznego *Turbulentna Rzeczywistość* Centrum Badań nad Bezpieczeństwem Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu. W odstępach miesięcznych Centrum będzie publikowało kolejne numery biuletynu.

W każdym z numerów będą prezentowane analizy, oceny, raporty i informacje dotyczące problematyki stosunków międzynarodowych, szeroko rozumianego bezpieczeństwa, począwszy od militarnego, poprzez ekonomiczne, energetyczne czy ekolo-

giczne. Poruszane będą tematy związane z zagrożeniami Polski w najbliższym jej otoczeniu, oceny sytuacji w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego czy bardzo ważnych kwestii bezpieczeństwa w lotnictwie cywilnym i wiele innych, równie ważnych. Tutaj liczymy na wnikliwe oceny Państwa, propozycje oraz współpracę.

Lamy naszego pisma są otwarte dla wszystkich. Redakcja zastrzega sobie prawo merytorycznej weryfikacji nadesłanych tekstów przed ich publikacją oraz ich redakcji.

Pismo będzie dostępne na stronach internetowych **Centrum Badań nad Bezpieczeństwem Dolnośląskiej Szkoły Wyższej** oraz czasopiśmie *e-Terroryzm.pl*. Będzie również rozsyłane do uczelni, instytucji państwowych i samorządowych. Biuletyn jest udostępniany w wersji pliku PDF z możliwością pobrania i wydruku na drukarce, czy zapisania we własnym archiwum.

Kazimierz Kraj
■ Redaktor Naczelny

W NUMERZE:

■ Walki w Awdjiwce.

Analiza wydarzeń

Aktywizacja walk w rejonie Awdjiwki, która zaczęła się nad ranem 29 stycznia wywołała dyskusję na temat przyczyn tej sytuacji. Obie strony konfliktu zaczęły się oskarżać o prowadzenie ostrzałów (...). Wraz z intensyfikacją działań wojennych na froncie pojawiło się wiele interpretacji tych wydarzeń. Dlaczego jednak tak trudno znaleźć jedną odpowiedź?
WOJCIECH KOZMIC str. 2

■ Bilans rosyjskiej aktywności

militarnej na Bałtyku i Morzu Północnym

Na przestrzeni lat 2014 - 2016 Rosja zdecydowała się na wykreowanie kilkudziesięciu incydentów z wykorzystaniem statków powietrznych i okrętów wojennych na północnoeuropejskich akwenach morskich oraz ich przestrzeni powietrznej (Bałtyk i Morze Północne). (...) Inten-

sywność, powtarzalność i charakter tych działań dowodzą, że Federacja Rosyjska jest skłonna używać instrumentarium militarnego w celu ochrony swych żywotnych interesów i osiągnięcia celów strategicznych. Dlatego też, w celu niwelowania ich skutków, ważnym jest określenie nie tylko możliwych form reakcji, lecz również poznania przyczyn i celu prowadzenia tej polityki (...)
PIOTR MICKIEWICZ str. 9

■ Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych

Współczesne państwa do prowadzenia skutecznej polityki zagranicznej i zapewnienia bezpieczeństwa potrzebują wiedzy i informacji. Informacje niezbędne decydom zapewniania służby wywiadowczej i służba dyplomatyczna oraz pozostałe struktury administracji państwowej. Oprócz informacji potrzebna jest wiedza powstała wyniku wykorzystania kwalifikacji personelu i właściwej ewaluacji oraz opracowania napływających

informacji nie tylko z tajnych, ale również jawnych źródeł. Do tego celu służą państwowe oraz niepubliczne instytucje badawcze, nazywane *think tankami*. Polskim państwowymi *think tankami* są m.in. Instytut Zachodni oraz Ośrodek Studiów Wschodnich. Jako ich odpowiednika w Federacji Rosyjskiej możemy wskazać *Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych*, mieszczący się na peryferiach Moskwy, na ulicy Flotskiej 15 b. (...)
KAZIMIERZ KRAJ str. 23

■ Podsumowanie roku 2016 na polskich lotniskach. Część I

W roku 1993 na polskich lotniskach odprawiono nieco ponad 2,5 mln pasażerów. Zdecydowana większość z nich, bo aż prawie 2150 tys. korzystało z Okęcia w Warszawie, co stanowiło aż 85% ogółu podróży. Te czasy wydają się być bardzo odległe, patrząc na nieoficjalne jeszcze wyniki za rok 2016 (...)
BOGUSŁAW WĘGLIŃSKI str. 17

Redaktor Naczelny:
dr KAZIMIERZ KRAJ

Z-ca Redaktora Naczelnego,
Redaktor techniczny:
mgr TOBIASZ MAŁYSA

Centrum Badań nad Bezpieczeństwem
Instytutu Bezpieczeństwa
i Spraw Międzynarodowych
ul. Strzegomska 47
53-611 Wrocław
tel. 71 355 17 43
e-mail: cbnb@dsw.edu.pl,
trpadsw@wp.pl

www.dsw.edu.pl

Walki w Awdijiwce.

Analiza wydarzeń

■ Wojciech Koźmic

Krakowska Akademia
im. A.F. Modrzewskiego

Aktywizacja walk w rejonie Awdijiwki, która zaczęła się nad ranem 29 stycznia wywołała dyskusję na temat przyczyn tej sytuacji. Obie strony konfliktu zaczęły się oskarżać o prowadzenie ostrzałów, w następstwie których ginęli wojskowi, cywile i zostało uszkodzone lub zniszczone wiele budynków mieszkalnych. Wraz z intensyfikacją działań wojennych na froncie pojawiło się wiele interpretacji tych wydarzeń. Dlaczego jednak tak trudno znaleźć jedną odpowiedź?

Praktycznie od lutego 2015, kiedy zostały podpisane Porozumienia Mińskie, wojna w Donbasie nosi charakter wojny pozycyjnej. Na froncie są co prawda prowadzone regularne ostrzały i regularnie są odnotowywane działania niewielkich grup dywersyjno-rozpoznawczych, jednakże zmiany linii frontu są w wyniku tych działań są niewielkie. Dotyczą one niedużych zdobyczy terenowych wojsk ukraińskich, które należy oceniać przede wszystkim jako lokalne sukcesy, poprawiające np. położenie wojsk, jednakże nie wpływające na ogólną sytuację.

Tym samym, konflikt toczący się na przestrzeni ostatnich dwóch lat, można oceniać nie jako podstawowy sposób pokonania przeciwnika i zmuszenia drugiej strony do przyjęcia niedogodnych warunków pokojowych, ale jako narzędzie używane w przemyślany sposób do realizacji celów politycznych. Element wojskowy, choć cały czas ważny, schodzi na drugi plan i ustępuje miejsca działaniom politycznym. Dlatego można wyciągnąć takie wnioski co do całego konfliktu, dobrze pokazują kilkudniowe walki w rejonie Awdijiwki, których kilka aspektów zostanie przedstawionych poniżej.

Rejon walk

Obszar, na którym toczyły się walki mieści w sobie szereg istotnych punktów, z których każdy może być traktowany jako osobny powód do intensyfikacji walk, którą obserwowaliśmy na przełomie stycznia i lutego 2017.

Krwawe walki i ostrzały, które wywołały szereg domysłów co do celu, toczą się przede wszystkim w rejonie tzw. *promzony* (strefa przemysłowa, ros. промишленная зона), która jest zlokalizowana w pobliżu Awdijiwki. Oprócz tej ostatniej, w pobliżu znajdują się inne duże miasta: Jasynuwata i przede wszystkim Donieck, który jest stolicą nieuznawanej Donieckiej Republiki Ludowej.

Obok tzw. *promzony* jest zlokalizowany duży węzeł drogowy, przez który przebiega m.in. ważna strategiczna droga prowadząca z Doniecka w kierunku Gorłówki, Debalcewa i Ługańska.

W bezpośredniej bliskości frontu znajdują się co najmniej dwa ważne obiekty infrastruktury krytycznej. Pierwszym z nich doniecka stacja filtracyjna, która jest usytuowana w tzw. szarej strefie (umowna nazwa na określenie terytorium pomiędzy liniami obu walczących stron), natomiast drugim, zlokalizowanym nieco dalej od linii walk: kombinat koksochemiczny, którego właścicielem jest ukraiński oligarcha – Rinat Achmetow.

Walki o lokalnym charakterze

Pierwszą interpretacją, którą można było wysnuć na podstawie początkowych szczątkowych doniesień płynących z obu stron, były lokalne boje, których celem było utrzymanie przez wojska ukraińskie tzw. *prozmozny* i ewentualny atak w celu zdobycia kolejnych pozycji bliżej Jasynuwatej lub zdobycie strefy przemysłowej przez siły separatystyczno-rosyjskie albo przynajmniej zmuszenie przeciwnika do wycofania się z tego terenu. Walki w tym rejonie toczą się od dawna, a zajęcie go przez Ukraińców na początku 2016 spowodowało, że ważna trasa łącząca Donieck z innymi kluczowymi miastami obu tzw. republik separatystycznych, znalazła się w polu rażenia wojsk ukraińskich. Brak innych dróg pozwalających siłom separatystyczno-rosyjskim na szybką komunikację pomiędzy kluczowymi punktami w rejonie frontu spowodował, że odbicie tego fragmentu terenu ma do tej pory dla nich duże znaczenie. Dodatkowym zagrożeniem dla sił separatystyczno-rosyjskich jest potencjalne zbliżenie się wojsk ukraińskich w kierunku Jasynuwatej i możliwość trzymania pod ogniem

stacji kolejowej w mieście, która ma również duże znaczenie w łańcuchu logistycznym wojsk przeciwnika.

Po kilku dniach walk 3 lutego na jednym z ukraińskich portali został opublikowany artykuł, w którym przez rozpoczęcie walk był rozumiany bój pomiędzy grupami żołnierzy obu stron, którzy wykonując zadania w pobliżu swoich stanowisk, trafili na siebie^[1]. Ukraińska odsiecz dla własnego oddziału spotkała się z odpowiedzią w postaci ognia artylerii sił separatystyczno-rosyjskich.

Bój jednakże nie zakończył się, trwał w ciągu kolejnych godzin i był kontynuowany w ciągu następnych dni. Tym samym można teraz stwierdzić, że lokalny bój przerodził się w potężne walki, które ze względu na swoją skalę i stosunkowo duże ostrzały rejonów zamieszkałych przez ludność cywilną, trudno było już nazwać lokalnym bojem o rejon *tzw. promzony*. Nie wielkie starcie zostało wykorzystane do intensyfikacji ognia, który miał charakter świadomego działania tzn. wyczekiwania na tego typu moment, lub będący wynikiem fałszywego przeświadczenia o zamiarach przeciwnika. Niezależnie od tego co leżało u podstaw wprowadzenia do walk dużej liczby środków artyleryjskich i rezerw, powstaje pytanie, czemu miała służyć tego typu intensyfikacja ognia?

Element walk na całym froncie

Jedną z wersji może być rozumienie walk pod Donieckiem jako jednej z części składowych działań wojsk separatystyczno-rosyjskich. Wraz z zwiększoną liczbą ostrzałów w rejonie Awdijiwki pojawiły się doniesienia o zwiększonej liczbie ostrzałów także i w innych miejscach frontu. Tym samym, walki pod Donieckiem, ze względu na przyciągnięcie uwagi mediów i skupienie uwagi przede wszystkim na tym fragmencie frontu, nieco przysłoniły pełny obraz sytuacji na pierwszej linii. Należy więc zaznaczyć, że intensywne ostrzały trwały także i w innych rejonach frontu, ostrzeliwane były przez siły separatystyczno-rosyjskie m.in. miejsca leżące pod samym Mariupolem, nie doszło jednakże do żadnych natarć (brak informacji na ten temat w źródłach otwartych) wykonywanych przez którąkolwiek ze stron.

Ostrzały na całym froncie, prowadzone jak się wydaje, przede wszystkim przez siły separatystyczno-rosyjskie, miały tym samym do spełnienia szersze cele. Jednym z nich mogło być budowanie ciągłego napięcia i tworzenie sytuacji zagrożenia zarówno dla cywili jak i żołnierzy przeciwnika. Nie wyklucza to jednakże i innego wariantu, którym była próba sprowokowania wojsk ukraińskich do otwarcia ognia i tym samym przedstawienia tego faktu jako łamania zapisów Porozumień Mińskich. Według strony ukraińskiej przeciwnik, rozumiany jako Rosja, stara się póki co bez większych sukcesów przedstawić Ukrainę jako nieprzestrzegającą rozejmu i na nią przerzucić odpowiedzialność za ciągłe walki i śmierć cywili. Ci ostatni podczas tego konfliktu, są zresztą istotnym elementem strategii działań obu stron.

Cywilna ludność

Jakiegokolwiek walki prowadzone w rejonie silnie zurbanizowanego Donbasu mocno oddziałują na sytuację ludności cywilnej, poczucie bezpieczeństwa i stosunek do toczącego się konfliktu i władz. Front przebiega często na obrzeżach miast i wsi, w pobliżu których często są zbudowane stanowiska ogniowe. Osobną kwestia jest wykorzystywanie przestrzeni osiedli mieszkalnych czy też rejonów skupisk domów do wykorzystywania w charakterze pozycji, z których są prowadzone ostrzały.

Ataki bezpośrednie na cywili czy też intensyfikacja walk w rejonach ich zamieszkania są środkiem ich zastraszania, jak i nacisku, który stara się wykorzystywać strona separatystyczno-rosyjska w celu pośredniego wpływu na decyzje polityczne Ukrainy. Budowanie ciągłego napięcia wśród cywili i obwinianie o zaistniałą sytuację władze w Kijowie może w pewnym momencie stworzyć na tyle duży problem dla Ukrainy, że ta będzie zmuszona w końcu uwzględnić nastroje społeczne w Donbasie. Przykładem tego typu działań są ostrzały Awdijiwki, w wyniku których zginęli lub zostali ranni mieszkańcy miasta i zostały uszkodzone domy i bloki mieszkalne. Ataki na taką skalę nie zdarzały się od dawna, a sporadyczne przypadki śmierci pojedynczych osób, choć tragiczne, nie wywoływały takiej lawiny zarzutów pod adresem przeciwnika.

Walki w Awdyjiwce. Analiza wydarzeń

SYTUACJA W REJONIE AWDIJIWKI STYCZEŃ 2017

- 1 Port lotniczy w Doniecku
- 2 Węzeł drogowy *Jasynuwata*
- 3 Doniecka stacja filtracyjna
- 4 Szara strefa
- 5 Kombinat koksochemiczny
- *Promzona*
- Pozycje wojsk ukraińskich
- Pozycje wojsk separatystyczno-rosyjskich

Przybliżone linie stanowisk obu stron zostały określone na podstawie mapy ze strony militarymaps.info

Oskarżenia pod adresem Ukrainy o ostrzały, w wyniku których poszkodowani zostają cywile zamieszkujący na terenach tzw. republik separatystycznych, mają potwierdzenie w faktach, choć raczej trudno mówić, że są to zamierzone działania wojsk ukraińskich. Osobną kwestią, która jednak nie będzie tu szerzej analizowana, są ewentualne ostrzały przeprowadzane przez siły separatystyczno-rosyjskie terenów i obiektów będących pod ich kontrolą. Strona ukraińska często zarzuca przeciwnikowi tego typu działania, traktując je jako element wojny informacyjnej.

Infrastruktura krytyczna

Wraz z walkami w rejonie Awdijiwki pojawiły się także i sugestie, że celem przynajmniej niektórych ostrzałów jest potężny kombinat koksochemiczny położony na obrzeżach miasta. Jego właścicielem jest Rinat Achemtow, który do tej pory zachował potężne wpływy w ukraińskiej polityce i w Donbasie. Tym samym jest istotnym graczem politycznym, który ze względu na swoje możliwości może wpływać na określone decyzje polityczne.

Pojedynczy ostrzał, nawet jeśli nie przyniósł sporych strat, może być traktowany jako bezpośrednie ostrzeżenie dla niego jeśli ten będzie prowadził politykę, która nie będzie odpowiadała polityce Rosji i co za tym idzie będzie szkodziła tzw. republikom separatystycznym. Jeszcze przed wybuchem walk w Awdijiwce w ukraińskiej prasie pojawiły się artykuły na temat możliwości wzmocnienia roli Wiktora Medwedczuka w Bloku Opozycyjnym (partia opozycyjna, która powstała w wyniku rozpadu Partii Regionów), który jest główną siłą polityczną w południowych i wschodnich obwodach Ukrainy. Medwedczuk jest uważany za jawnego stronnika Rosji, a na drodze ku zwiększeniu jego roli w tym projekcie politycznym może stać właśnie Achhmetow, który z kolei jest ostatnimi czasami uważany za współpracującego z obozem prezydenckim Petra Poroszenki^[2].

Atak na kombinat może być jednocześnie próbą uderzenia w społeczeństwo ukraińskie na wybranym terenie (Awdijiwka, która jest ogrzewana przez kombinat) i gospodarkę ukraińską. Od pracy kombinatu zależy praca innych potężnych zakładów

pracy znajdujących się w Mariupolu i Zaporozżu, które należy traktować jako obiekty o znaczeniu strategicznym

Wielka polityka

Ostatnią interpretacją działań w rejonie Awdijiwki może być ocena tych wydarzeń jako elementu sprawdzenia reakcji innych państw, w szczególności USA. Od dawna obserwuje się aktywną politykę Rosji, która dąży do zmiany polityki innych państw względem toczącego się konfliktu jednoczesnym przetruciu na Ukrainę odpowiedzialności za wybuch konfliktu, która jej zdaniem prowadzi na własnym terytorium wojnę domową z samodzielnymi republikami. Prowokacyjne ostrzały i ich intensyfikacja mogą być elementem polityki zagranicznej Rosji, która w celu realizacji swoich interesów będzie akcentowała przede wszystkim straty i szkody na terenach tzw. republik separatystycznych. W sytuacji, jeśli agresywne działania wojenne nie spotkają się z adekwatną odpowiedzią ze strony państw Zachodu, będzie można oczekiwać, że tego typu wydarzenia będą się powtarzały, aby jak najmocniej wzmocnić swoje stanowisko na arenie międzynarodowej.

Wnioski

Dogłębna analiza konfliktu w Donbasie pokazuje, że nawet ograniczone działania wojenne prowadzone na jego obszarze, mogą być analizowane różnorodnie. Tym samym, w celu obiektywnej oceny wydarzeń należy stosować kompleksowe podejście, uwzględniające zbadanie bardzo wielu rozmaitych elementów: od działań wojennych, poprzez sferę społeczną, gospodarczą do rozgrywek politycznych toczonych zarówno na Ukrainie, jak i poza jej granicami. Tylko w ten sposób jest realne prawidłowe ocenienie poszczególnych etapów wojny i prawidłowa ocena celu działań wszystkich podmiotów mających realny wpływ na przebieg tej wojny. ■

[1] Стало відомо, з чого почалося загострення в Аwdiївці,
<http://www.pravda.com.ua/news/2017/02/3/7134334/>.

[2] „Оппоблок” в шаге от раскола,
<http://comments.ua/politics/572807-oppoblok-shage-raskola.html>.

Bilans rosyjskiej aktywności militarnej na Bałtyku i Morzu Północnym

■ Piotr Mickiewicz

IBiSM DSW

Na przestrzeni lat 2014 - 2016 Rosja zdecydowała się na wykreowanie kilkudziesięciu incydentów z wykorzystaniem statków powietrznych i okrętów wojennych na północnoeuropejskich akwenach morskich oraz ich przestrzeni powietrznej (Bałtyk i Morze Północne). Oczywiście, nie były to jedyne akweny objęte takowymi działaniami, podobne incydenty występowały także na Morzu Czarnym, Ochockim oraz Atlantyku, przy granicy wód terytorialnych Kanady (Półwysep Labrador) i Stanów Zjednoczonych (Kalifornia). Jednak liczbowo najczęściej prowokacyjne działania rosyjskie prowadzone były w pobliżu wód terytorialnych i przestrzeni powietrznej Szwecji i Wielkiej Brytanii oraz terytoriach przygranicznych Finlandii, Łotwy i Estonii.

Intensywność, powtarzalność i charakter tych działań dowodzą, że Federacja Rosyjska jest skłonna używać instrumentarium militarnego w celu ochrony swych żywotnych interesów i osiągnięcia celów strategicznych. Dlatego też, w celu niwelowania ich skutków, ważnym jest określenie nie tylko możliwych form reakcji, lecz również poznania przyczyn i celu prowadzenia tej polityki, co możliwe jest poprzez analizę rosyjskich dokumentów strategicznych. Zostały one zaprezentowane w kilku dokumentach strategicznych. Tak postrzeganą tzw. rosyjską *Great Strategy* tworzą przede wszystkim *strategia energetyczna, doktryna morska, strategia transportowa, doktryna wojenna* oraz *koncepcja polityki zagranicznej*^[1]. Stanowią one kompatybilną całość, a w zależności od charakteru interesów narodowych Federacji, wiodącą rolę odgrywają założenia jednej z nich; chociaż podkreślić należy, iż *koncepcja polityki zagranicznej* zazwyczaj odgrywa rolę służebną wobec powyższych dokumentów i jest traktowana jako wizja wspierania osiągniętych celów strategicznych poprzez działania polityczno-dyplomatyczne.

Opierając się na przedstawionej powyżej zasadzie oraz treściach powyższych dokumentów uznać należy, iż akwen Morza Bałtyckiego w rosyjskiej polityce postrzegany jest jako obszar realizacji celów strategicznych, przypisanych tzw. *Kierun-*

kom Atlantyckiemu i Arktycznemu Polityki Morskiej^[2]. Prymat założeń polityki morskiej nad celami, określonymi w innych dokumentach strategicznych, wynika z roli akwenu bałtyckiego, jako sieci transportowej. Wykorzystanie tego akwenu do prowadzenia globalnej i regionalnej wymiany handlowej pozwala na ograniczenie skali zagrożeń, wynikających z konieczności stosowania przewozów tranzytem. Ponadto utrzymanie zasady *swobody żeglugi* na tym akwenu determinuje możliwość osiągnięcia zasadniczych celów strategicznych na kierunkach Arktycznym i Atlantyckim. Powyższe uwarunkowania powodują, że istotę rosyjskiego oddziaływania na Bałtyku można sprowadzić do pięciu celów strategicznych:

- zapewnienia „bezpiecznego” wyjścia na północny Atlantyk i nieograniczonej możliwości prowadzenia wymiany handlowej (**cel zasadniczy dla Kierunku Atlantyckiego**);
- międzynarodowe usankcjonowanie Bałtyku, jako miejsca dyslokacji i przerzutu środków (i sił) zezwalających na ochronę interesów Federacji, zwłaszcza dotyczących sposobu wyznaczania obszarów morskich i szelfu kontynentalnego przez państwa nadbrzeżne Arktyki, utrzymanie kontroli nad sposobem wykorzystania *Północnego Szlaku Żeglugowego* i zapewnienie możliwości wykorzystania Arktyki do rozwoju proeksportowych sektorów rosyjskiej gospodarki (**cel zasadniczy dla Kierunku Arktycznego**);
- zdominowania eurazjatyckich szlaków tranzytowych, zwłaszcza poprzez wykorzystanie bałtyckich Autostrad Morskich (RFN – Obwód Kaliningradzki i porty Zatoki Fińskiej) oraz uzyskanie wpływu na przebieg tzw. północnej nitki *Nowego Jedwabnego Szlaku*;
- uzyskania możliwości oddziaływania polityczno-gospodarczego na państwa zaangażowane w przedsięwzięcia skierowane wobec zmiany statusu Arktyki i jej szelfu kontynentalnego, czyli kraje nordyckie oraz Wielką Brytanię;
- potencjalne wykorzystanie bałtyckich linii transportowych jako alternatywy dla transportu prowadzonego szlakami czarnomorsko-śroziemnomorskimi, w przypadku ich blokady^[3].

Wiążąc powyższe cele strategiczne *Doktryny Morskiej* z założeniami, obowiązującymi *Strategii Transportowej* oraz *Doktryny wojennej* i *Koncepcji Polityki Zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, można się pokusić o określenie celów oddziaływania militarnego Rosji na akwenie Morza Bałtyckiego. Stanowi on część obszaru kierunków Atlantyckiego i Arktycznego, obejmującego akweny pomiędzy Ameryką a północną Europą (pas od wybrzeży Kalifornii poprzez wody okalające Półwysp Labrador, obszary morskie wokół Wysp Brytyjskich i Półwyspu Skandynawskiego). W rosyjskiej koncepcji obszar ten ma stanowić swoistą *strefę stabilności* postrzeganą jako przestrzeń, w której Federacja Rosyjska posiada prawo do prowadzenia swobodnej i nieograniczonej działalności morskiej, mającej na celu prowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju Rosji oraz do rozwiązywania problemów politycznych. W regionie bałtyckim i północnej części Oceanu Atlantyckiego są one definiowane jako *nadmierna ingerencja NATO i UE w rosyjskie interesy oraz rosyjską politykę*^[4]. Celem rosyjskich działań jest więc przeciwdziałanie wszelkim przejawom aktywności ze strony NATO i UE, które [...] *podważają stabilność regionalną i globalną* [...]^[5], przy wykorzystaniu instrumentarium *Soft, Smart i Hard Power*. Jedynym ograniczeniem co do formuły prowadzonych działań jest utrzymanie, pożądanego przez Rosję, regionalnego ładu pokojowego.

Państwami poddanymi presji w tej formule są i będą kraje, które prowadzą politykę ograniczającą możliwości osiągnięcia przez Rosję ich interesów strategicznych oraz celów częściowych, wynikających z założeń – powyżej przytoczonych – dokumentów strategicznych. W subregionie bałtyckim i zlewisku Morza Północnego są to Wielka Brytania, Szwecja, Łotwa, Estonia i Kanada oraz – w mniejszym stopniu – Finlandia i Norwegia. Poza celami strategicznymi wybór tych krajów, jako państw oddziaływania militarnego wynikał z oceny ich działań politycznych. Wielka Brytania i Królestwo Szwecji to państwa, wobec których podjęto działania o stosunkowo dużej licznie, jak i skali prowokacji. Polityka ta była formą rosyjskiej reakcji na dwa procesy polityczne.

Pierwszym było podjęcie przez państwa nordyckie pogłębionej współpracy w sferze bezpieczeństwa, sformalizowanej pod koniec 2014 roku (w postaci porozumienia o poszerzeniu

Bilans rosyjskiej aktywności militarnej na Bałtyku i Morzu Północnym

współpracy wojskowej) oraz podjęcie politycznej debaty w Szwecji (2013) i Finlandii (2014) dotyczącej ewentualnego zarzucenia polityki neutralności i docelowe przystąpienie do struktur Paktu Północnoatlantyckiego. Drugi z wymienionych procesów politycznych został zapoczątkowany przez polityków brytyjskich. Podjęli oni w roku 2011 próbę budowy porozumienia w sferze bezpieczeństwa z państwami nordyckimi (propozycję odrzuciły Polska i Republika Federalna Niemiec), zakładającego obowiązek solidarnej reakcji sygnatariuszy na zaistniałe zagrożenia. Forma kooperacji została faktycznie ograniczona do stosownej deklaracji solidarności (przyjętej 5 kwietnia 2011 roku), której nadano następujące brzmienie: [...] *gdyby któryś z nich [z państw – sygnatariuszy – przyp. PM] został dotknięty klęską lub atakiem, pozostali sygnatariusze, po uprzednim wyrażeniu przez ten kraj takiego życzenia, pomogą mu w uporaniu się z sytuacją poprzez dostarczenie odpowiednich środków*. Zapis ten został jednak potraktowany przez władze rosyjskie jako naruszenie systemu stabilności regionalnej i powstanie sojuszu, mogącego ograniczyć rosyjskie interesy na *Kierunku Arktycznym* Polityki Morskiej. W odniesieniu do republik bałtyckich głównym motywem było dążenie do zablokowania wszelkich inicjatyw, dotyczących zmniejszenia ich zależności energetycznej. Nie mając politycznych i ekonomicznych możliwości przeciwdziałania przedsięwzięciom prowadzonym pod auspicjami Unii Europejskiej (budowa mostu energetycznego z Szwecji, Finlandii i Polski do tych państw – inwestycje *NordBalt*, *Estlink-2* i *LitPol* oraz interkonektorów *Gas Interconnector Poland-Lithuania – GIPL* i *Balticconnector* z Finlandii do Estonii), zdecydowano się na próbę zablokowania projektów narodowych. Celem było i nadal pozostaje niedopuszczenie do budowy litewskiego terminala LNG, zdolnego do regazyfikacji 4 mld m³ gazu (ok. 70% całości zapotrzebowania wszystkich trzech byłych republik bałtyckich), budowy łącznika pomiędzy gazociągami Kłajpeda–Kurszany a łotewskim magazynem gazu w Inčukalna (pojemność 4,5 mld m³) oraz estońsko-fińska inicjatywa budowy dwóch terminali LNG w tych państwach.

Podjmując próby siłowego wymuszenia reorientacji polityki tych państw Rosja, na przestrzeni ostatnich czterech lat, wykreowała ponad 20 regionalnych incydentów, z użyciem instrumentarium militarne (tabela).

Data	Państwo	Rodzaj incydentu
12.04.2014	USA	Pozorowany atak powietrzny na amerykańską fregatę na Morzu Czarnym na wodach międzynarodowych
23.04.2014	USA	Niebezpieczne manewry samolotu myśliwskiego wokół samolotu rozpoznawczego sił powietrznych USA w międzynarodowej przestrzeni powietrznej
28.04.2014	Łotwa Estonia	Manewrowanie samolotów myśliwskich w międzynarodowej przestrzeni powietrznej wzdłuż granic wód terytorialnych Łotwy i Estonii
09.05.2014	USA	Przelot klucza samolotów bombowych w międzynarodowej przestrzeni powietrznej w odległości 50 km od wybrzeży Kalifornii
06.2014	Dania	Pozorowany atak powietrzny na cele na wyspie Bornholm prowadzony w międzynarodowej przestrzeni powietrznej
10.06.2014	Szwecja	Niebezpieczne manewry samolotu myśliwskiego wokół samolotu rozpoznawczego sił powietrznych Królestwa Szwecji w międzynarodowej przestrzeni powietrznej na wschód od wyspy Gotlandia
12.06.2014	Łotwa	Manewrowanie samolotów myśliwskich w międzynarodowej przestrzeni powietrznej wzdłuż granic wód terytorialnych Łotwy
09.2014	Szwecja	Niebezpieczne manewry samolotu myśliwskiego wokół samolotu rozpoznawczego sił powietrznych Królestwa Szwecji w międzynarodowej przestrzeni powietrznej na wschód od wyspy Gotlandia
09.2014	Kanada USA	Pozorowany atak powietrzny na cele lądowe Kanady i USA w międzynarodowej przestrzeni powietrznej w rejonie Półwyspu Labrador.
17.09.2014	Szwecja	Wejście w szwedzką przestrzeń powietrzną dwóch samolotów szturmowych SU-22 w rejonie Olandii
29.01.2015	W. Brytania	Przelot bombowców strategicznych Tu-95 w międzynarodowej przestrzeni powietrznej wzdłuż wybrzeża Szkocji
19.02.2015	W. Brytania	Przelot bombowców strategicznych Tu-95 w międzynarodowej przestrzeni powietrznej wzdłuż wybrzeża Kornwalii
24.03.2015	W. Brytania	Przelot bombowców strategicznych Tu-95 w międzynarodowej przestrzeni powietrznej wzdłuż wybrzeża Szkocji
13.05.2015	Estonia	Przelot w międzynarodowej przestrzeni powietrznej w strefie działania misji NATO Baltic Air Policing samolotu zwiadowczego Il-20
24.07.2015	Estonia	Przelot w międzynarodowej przestrzeni powietrznej w strefie działania misji NATO Baltic Air Policing zespołu 4 myśliwców Su-34, 4 MiG-31, 2 transportowców An-36
11.09.2015	W. Brytania	Przelot bombowców strategicznych Tu-160 w międzynarodowej przestrzeni powietrznej u wybrzeży Wielkiej Brytanii

Tabela

Wybrane incydenty z udziałem rosyjskich statków powietrznych i okrętów wojennych na przestrzeni 2014-2015 roku. Źródło: Opracowanie własne

Bilans rosyjskiej aktywności militarnej na Bałtyku i Morzu Północnym

Jak wynika z zestawienia zawartego w tabeli, incydenty te każdorazowo przyjęły charakter zdarzeń prowadzonych na pograniczu zapisów prawa międzynarodowego lub były zgodne z tym prawem. Nie mieściły się jednak w formule zwyczajowego tzw. *standardowego zachowania sił zbrojnych*, prowadzących żeglugę i doskonalących umiejętności wojskowe morzu pełnym (nie podlegającym jurysdykcji konkretnego państwa), *Strefie Przyległej*^[6] państwa nadbrzeżnego oraz *Strefie Wyłącznieści Ekonomicznej* (EEZ)^[7] państw oraz ich przestrzeni powietrznej.

Zapisy dwóch dokumentów, tworzących podstawy prawne wykorzystywania akwenów morskich, czyli *Konwencji o Prawie Morza* z 1982 roku (zwłaszcza art. 86, 87 i 88) oraz *Konwencji Genewskiej o Morzu Pełnym* z 1958 roku, sankcjonują prawo do przebywania na powyższych akwenach i jego przestrzeni powietrznej sił zbrojnych państw trzecich oraz prowadzenia przez nie ćwiczeń wojskowych. Warunkiem, jaki muszą spełnić siły zbrojne państwa trzeciego, jest prowadzenie działań o charakterze tzw. *normalnej eksploatacji* techniki wojskowej (zgodnie z jej przeznaczeniem) oraz w sposób nie noszący znamion agresji. Powszechnie aprobowana interpretacja tych zapisów sprowadza się do stosowania zasady, iż na morzu pełnym, w strefach EEZ oraz ich przestrzeni powietrznej, legalne jest swobodne pokojowe prowadzenie żeglugi, w tym doskonalenie umiejętności wojskowych (prowadzenie pokojowych form aktywności wojskowej).

Oceniając pod kątem prawnym rosyjskie działania, uznać należy, że zarówno obecność sił zbrojnych na akwenach i przestrzeni powietrznej morza otwartego oraz EEZ, jak i standardowej ich zachowanie, jakimi są ćwiczenia wojskowe, nie wymagało ani notyfikacji ani zgody państwa, wobec którego kreowane były incydenty przygraniczne. W dodatku, były one prowadzone w formule tzw. *standardowego zachowania sił zbrojnych* oraz w trakcie ćwiczeni wojskowych. Powyższe pojęcia nie zostały jednoznacznie skodyfikowane w prawie międzynarodowym, ale istnieją powszechnie aprobowane definicje. *Standardowe działania sił zbrojnych w czasie pokoju* to działania wynikające z normalnej eksploatacji i funkcjonowania sił zbrojnych i nie noszące znamion agresji. Natomiast zakres pojęcia *ćwiczenia wojskowe* definiuje się jak prawo do manewrowania zespołów okrętów, operowania wojskowych statków powietrznych, prowadzenie rozpoznania,

testowania broni i amunicji oraz przeprowadzania epizodów działań militarnych.

Zaprezentowana interpretacja tych definicji powoduje, iż formuła rosyjskiej aktywności militarnej generalnie mieści się zarówno w zakresie regulacji międzynarodowego prawa morza lub powszechnie aprobowanego zwyczaju. Analiza każdego z incydentów pozwala natomiast stwierdzić, że działania te były prowadzone na międzynarodowych akwenach morskich, a ewentualne naruszenie granic państwa można wyjaśnić (stosując instrumentarium dyplomatyczne) błędem ludzkim lub techniki użytkowej. Pod względem formalnym uznać je można wyłącznie jako działania na pograniczu prawa lub zgodne z prawem międzynarodowym.

Podsumowując, Morze Bałtyckie i Morze Północne, jako akweny o znaczeniu strategicznym dla rosyjskiej polityki w odniesieniu do Europy, stały się miejscem prezentacji siły militarnej Rosji. Jej pierwszoplanowym celem jest ukazanie społeczności międzynarodowej poziomu determinacji władz rosyjskich w kwestii dążenia do uwzględnienia w globalnej polityce interesów narodowych Federacji. Liczba incydentów, które nie mogą – także w założeniach rosyjskich – stanowić powodu do podjęcia działań militarnych na większą skalę, wymaga reakcji o charakterze polityczno-militarnym przez regionalne organizacje ponadnarodowe. Jej zakres powinien przyjąć postać działań o charakterze *Smart-Power*, a formuła zaangażowania komponentu militarnego musi wykroczyć poza stricte defensywne działania w postaci reakcji na działania przeciwnika.

Efektywne oddziaływanie na rosyjską politykę zapewni jedynie podjęcie kompleksowych przedsięwzięć polityczno-gospodarczych i militarnych. Nie mogą być one prowadzone wyłącznie i samodzielnie przez państwa poddane rosyjskiemu oddziaływaniu, ale w ramach ponadnarodowych organizacji regionalnych. Poza Paktem Północnoatlantyckim, który już prowadzi działania militarne ukierunkowane na ochronę przestrzeni powietrznej państw członkowskich (granicy zewnętrznej Paktu), w przedsięwzięcia te winna zostać zaangażowana Unia Europejska oraz regionalne organizacje bałtyckie, zwłaszcza Rada Państw Morza Bałtyckiego i instytucje z nią związane. Jej istotą powinno być oddziaływanie na podstawowy cel rosyjskiej polityki bałtyckiej, czyli system organizacji przewozów towarowych. Nie powinno ono przybierać formy sankcji, gdyż powodować to będzie między innymi wzrost napięcia

Bilans rosyjskiej aktywności militarnej na Bałtyku i Morzu Północnym

politycznego. Ale możliwe jest wykorzystanie instrumentarium pozwalającego na kontrolę żeglugi i przewozów towarowych, zwłaszcza, że jest to instrumentarium stosowane wcześniej oraz stawowane przez Federację Rosyjską jako państwo morskie. Podstawowym instrumentem winna być kontrola bezpieczeństwa jednostek prowadzących żeglugę z i do rosyjskich portów, co ograniczy możliwość osiągnięcia, wymienionych na wstępie niniejszego opracowania, pięciu rosyjskich celów strategicznych. ■

Przypisy:

- [1] Po zajęciu Półwyspu Krymskiego, w latach 2014-2016 sukcesywnie znowelizowano wszystkie, wymienione dokumenty. O ich randze w rosyjskiej polityce świadczyć może także i kolejność nowelizacji: strategia transportowa (2014), doktryna wojenna (grudzień 2014), doktryna morska (styczeń, 2015), strategia energetyczna (2015), koncepcja polityki zagranicznej (2016). Aktualnie obowiązujące dokumenty to: *Об утверждении Транспортной стратегии Российской Федерации на период до 2030 года* (с изменениями на 11 июня 2014 года), <http://docs.cntd.ru/document/902132678> (dostęp 10.12.2015). *Военная доктрина Российской Федерации*, УТВЕРЖДАЮ Президент Российской Федерации В.Путин 26 декабря 2014, <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>. *Морская доктрина Российской Федерации*, УТВЕРЖДАЮ Президент Российской Федерации В. Путин, 26 июля 2015 года, s. 19-33, <http://www.scrf.gov.ru/documents/18/34.html>, (data dostępu 07.01.2016). *Энергетическая стратегия России на период до 2035 года*, УТВЕРЖДЕНА распоряжением Правительства Российской Федерации http://www.energystrategy.ru/ab_ins/source/ES-2035_09_2015.pdf *Концепция внешней политики Российской Федерации*, Утверждена Президентом Российской Федерации В.В.Путиным 30 ноября 2016 г., http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2542248 (dostęp 10.12.2016).
- [2] *Kierunki Regionalne Polityki Morskiej Federacji Rosyjskiej* zostały określone Doktryną Morską z 2001 roku. Stanowi je pięć obszarów morskich, wobec których określono cele strategiczne rosyjskiej polityki, przy uwzględnieniu ich roli w globalnej wymianie towarowej, uwarunkowań fizyczno-geograficznych, gospodarczych, politycznych oraz militarnych. Za zasadnicze akweny uznano wszystkie oceany [Atlantyk, Pacyfik i Ocean Indyjski], akweny okalające Arktykę i kontynent europejski oraz Morze Kaspijskie. W nowelizacji Doktryny Morskiej z 2015 roku zmieniono tylko część celów dla danego kierunku oddziaływania, w zasadzie dostosowując je do nowej sytuacji politycznej po zajęciu Półwyspu Krymskiego. Zob. *Морская доктрина Российской Федерации на период до 2020 года* УТВЕРЖДАЮ Президент Российской Федерации В. Путин 27 июля 2001 г. Пр-1387, 10, s. 5-10 <http://www.scrf.gov.ru/documents/34.html> (dostęp 07.02.2012). *Морская доктрина Российской Федерации*,... op. cit., s. 19-33.
- [3] Szczegółowe zadania, jakie prowadzone mają być w regionie bałtyckim, określono w punkcie 2.1 Doktryny (*2.1. Атлантическое региональное направление*) punkt 55, podpunkty a-o, s. 20-21. Szersze omówienie celów strategicznych Rosji zob. P. Mickiewicz, *Morze Bałtyckie w rosyjskiej polityce zagranicznej i strategii morskiej*, *Rocznik Integracji Europejskiej*, nr 7 (2013), s. 147-161, P. Mickiewicz, *Rozwój lądowych linii transportowych Azja-Europa jako determinanta niemieckiej i polskiej polityki transportowej w zlewisiku Morza Bałtyckiego*, *Krakowskie Studia Międzynarodowe* nr 1/2016, s. 175-190.
- [4] *Ibidem* p. 2.1 i 2.2., *Концепция внешней политики Российской Федерации*...op. cit, punkty 61 i 62., http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2542248 (dostęp 10.12.2016).
- [5] *Концепция внешней политики*,...op. cit., p. 61.
- [6] Strefa Przylega w art. 5 Konwencji o Prawie Morza jest definiowana jako *pas wód rozciągający się do 24 mil morskich od linii podstawowej* (linia najniższego stanu wody wzdłuż wybrzeża, oznaczona na mapach o dużej skali uznanych oficjalnie przez państwo nadbrzeżne - przyp. PM), *od której wyznaczana jest granica wód terytorialnych*. Zob. Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, Dz.U. 2002.59.543 z dnia 20 maja 2002.
- [7] Strefa Wylącznieści Ekonomicznej to *obszar morski sięgający 200 mil w głąb morza od linii podstawowej morza terytorialnego*. W jej obrębie państwa nadbrzeżne mają wyłączne prawo prowadzenia badań, eksploatacji zasobów ożywionych i nieożywionych, wznoszenia sztucznych wysp i instalacji oraz ochrony środowiska naturalnego. *Ibidem*.

Podsumowanie roku 2016 na polskich lotniskach. Część I

■ Bogusław Węgliński

IBiSM DSW

W roku 1993 na polskich lotniskach odprawiono nieco ponad 2,5 mln pasażerów^[1]. Zdecydowana większość z nich, bo aż prawie 2150 tys.^[2] korzystało z Okęcia w Warszawie, co stanowiło aż 85% ogółu podróżnych. Te czasy wydają się być bardzo odległe, patrząc na nieoficjalne jeszcze wyniki za rok 2016, kiedy przez polskie porty przewinęło się ponad 34 mln pasażerów, a udział stołecznego portu wynosił ok 37%.

Okęcie odprawiło w 2016 ponad 12,8 mln podróżnych^[3], co przy dynamicznych wzrostach w ostatnim kwartale ubiegłego roku i utrzymaniu trendu w roku 2017 powinno pozwolić na odzyskanie I miejsca w regionie, które od lat dzierży lotnisko im. Vaclava Havla w Pradze (odprawiono tam w 2016 roku 13 mln pasażerów)^[4]. Warto zauważyć, że zeszłoroczna liczba pasażerów o ponad 10% przekroczyła prognozę ULC z 2012 roku, która zakładała osiągnięcie tego poziomu dopiero w roku 2018^[5]. Mimo dynamicznego rozwoju rynku, odrabiającego półwieczną spuściznę minionej epoki oraz dostosowującego się do zmian w branży, wskaźnik mobilności zbliża się powoli do wartości 1, kiedy w krajach „starej Unii” na początku tej dekady przekraczał 2,4. Oznacza to, że statystyczny Polak raz w roku leci samolotem, a mieszkaniec Europy Zachodniej ponad dwa. Obserwując od wielu lat rozwój rynku lotnictwa komunikacyjnego w Polsce i na świecie cieszy mnie osiągnięty już poziom, co nie znaczy, że nie czekam na dalszy rozwój branży w Polsce i związane z tym ułatwienia dla pasażerów. W dalszej części tekstu omówię rozwój polskich portów lotniczych w 2016 roku zaczynając od tych największych, a kończąc na tych, które jeszcze długo będą musiały korzystać z pomocy samorządów, znajdując się poniżej progu rentowności.

Lotnisko Chopina w Warszawie

Największe z lotnisk w Polsce obsłużyło w ubiegłym roku około 12,8 mln pasażerów ustanawiając swój nowy rekord w tej dziedzinie. Pomimo malejącego udziału procentowego, port rozwija się dynamicznie, powoli budując swoją markę na mapie europejskiej komunikacji. Na znakomity wynik w 2016 roku wpływ miał szereg czynników:

1. PLL Lot rozpoczął szybką odbudowę siatki połączeń po ograniczeniach wynikających z otrzymanej przed laty pomocy publicznej od państwa. Tylko w kategorii lotów długodystansowych uruchomiono w tym roku możliwość podróżowania do Tokio i Seulu. Już w tej chwili zapowiedziano także rozpoczęcie lotów na lotnisko Newark w Nowym Jorku oraz do Los Angeles. Wraz z rozwojem szerokokadłubowej floty linia uruchomi kolejne połączenia, a na istniejących zwiększy częstotliwość lotów. Mocno rozbudowana została także przez narodowego przewoźnika siatka lotów krótko i średnidystansowych. Zapowiadana przebudowa floty, a zwłaszcza wdrożenie pojemnych i ekonomicznych samolotów klasy C (Boeing 737-800NG i Max 8)^[6] oraz kolejnych Dreamlinerów, pozwoli na osiągnięcie jeszcze lepszych wyników operacyjnych wracającej do ekonomicznej wydolności firmie. To właśnie z aktywnością Lot-u swoje aspiracje do spełniania roli hubu (portu przesiadkowego) dla Europy Środkowej i Wschodniej wiążą władze warszawskiego lotniska. Rozwój PLL Lot z pewnością ułatwi przejście Nordiki, linii z Estonii^[7].

2. Swoją obecność i siatkę połączeń rozbudowuje Wizzair, niskokosztowy przewoźnik (LCC) z Węgier, który na Okęciu ma jedną ze swoich większych baz operacyjnych. W 2016 roku miał on przypisane do niej 6 swoich samolotów, w tym dwa najnowsze Airbusy 321. Bardzo szybko wzrastała siatka połączeń. W ciągu roku 2016 otwarto między innymi trasy z Warszawy do: Katanii, Alicante, Aberdeen, Bari, Bristolu, Reykjavíku, Porto, Neapolu, Alghero, Burgas i Korfu.^[8] W tym samym czasie wzrosła także częstotliwość innych, funkcjonujących już wcześniej połączeń. Już teraz wiadomo, że w 2017 roku pojawi się w Warszawie siódma maszyna tego przewoźnika (będzie to trzeci Airbus A-321), a pasażerowie uzyskają możliwość lotów do: Bratysławy, Bukaresztu, Kijowa, Wilna, Lyonu, Nicei oraz Lamezii Terme^[9].

Nie należy zapominać o roli, jaką stołeczne Okęcie pełni na rynku lotniczego transportu cargo. Ponad 70% transportu towarów drogą lotniczą w Polsce przechodzi przez warszawski port. Planowana rozbudowa infrastruktury oraz rosnący wolumen przewozów zapowiadają dalsze wzrosty w tej dziedzinie funkcjonowania portu. Dodając do tego planowane rozbudowy pirsów i terminala pasażerskiego, należy oczekiwać rosnącego znaczenia portu w Warszawie na poziomie tak naszego kraju, jak i regionu.

Na Balticach obecna jest już zdecydowana większość liczących się europejskich przewoźników tradycyjnych, a także najwięksi z niskokosztowych. To w grodzie Kraka największą siatkę w Polsce proponuje Easy Jet, wicelider taniego latania w Europie. Należy zauważyć, że kilkanaście połączeń tego przewoźnika w Krakowie to jedyne ich loty do Polski. Żaden z innych portów nie skusił biało-pomarańczowych maszyn do siebie, a niewykluczone jest w przyszłości otwarcie bazy operacyjnej tego przewoźnika w Krakowie.

3. Połączenia krajowe z Wrocławia i Gdańska, które obsługiwane były wcześniej w Modlinie przeniósł od października na Okęcie Ryanair. W ten sposób samolot z charakterystyczną lirą na ogonie 6 razy dziennie dowozi do Warszawy licznych pasażerów umożliwiając tanie loty na każdą kieszeń. Ten sam przewoźnik zapowiedział już loty z Lotniska Chopina w Warszawie do leżącego niedaleko od Szczecina Goleniowa^[10].

4. Swoje samoloty zwiększają operujące na warszawskim lotnisku linie. Qatar Airways zmienił od połowy roku swojego Airbusa A-320 na szerokokadłubowego Airbusa A-330. Emirates wykonuje loty zabierającym ponad 400 pasażerów Boeingiem 777-300. Ta linia dla odmiany sugeruje szybką zmianę samolotu na Airbusa A-380^[11]. Oznaczałoby to zwiększenie oferty do przynajmniej 555 foteli w trzech klasach. Emirates zapowiedziały też jednorazową wizytę A-380 w lutym. Operacje na szerokokadłubowym A-330 zaczęły też w 2016 roku czarterowe linie Travel Service^[12]. Kolejnymi przewoźnikami, który pojawili się w Warszawie samolotami kategorii D, są Air China z połączeniem do Pekinu^[13] oraz Air Canada

Rouge, którego Boeingi 767-300ER łączą stolicę Polski z Toronto^[14].

5. Nie należy zapominać o roli, jaką stołeczne Okęcie pełni na rynku lotniczego transportu cargo. Ponad 70% transportu towarów drogą lotniczą w Polsce przechodzi przez warszawski port^[15]. Planowana rozbudowa infrastruktury oraz rosnący wolumen przewozów zapowiadają dalsze wzrosty w tej dziedzinie funkcjonowania portu. Dodając do tego planowane rozbudowy pirsów i terminala pasażerskiego, należy oczekiwać rosnącego znaczenia portu w Warszawie na poziomie tak naszego kraju, jak i regionu.

Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II (Kraków - Balice)

W 2016 w największym z regionalnych portów lotniczych obsłużono niemal 5 milionów pasażerów^[16]. Ten rekordowy wynik umożliwiło otwarcie nowego terminala pasażerskiego, a także trwający od 2015 roku wysyp połączeń linii tradycyjnych i niskokosztowych. Pewien wpływ na liczbę pasażerów w mijającym roku miały także Światowe Dni Młodzieży, ale ich zakończenie nie wpłynęło na ograniczenie zapowiedzi nowych połączeń. Można powiedzieć, że na Balicach obecna jest już zdecydowana większość liczących się europejskich przewoźników tradycyjnych, a także najwięksi z niskokosztowych. To w grodzie Kraka największą siatkę w Polsce proponuje Easy Jet, wicelider taniego latania w Europie. Należy zauważyć, że kilkanaście połączeń tego przewoźnika w Krakowie to jedyne ich loty do Polski. Żaden z innych portów nie skusił białopomarańczowych maszyn do siebie, a niewykluczone jest w przyszłości otwarcie bazy operacyjnej tego przewoźnika w Krakowie. Nie mniej aktywny pozostaje Ryanair, który nieustannie rozwija swoją siatkę połączeń z Balic, które są jedną z jego baz w Polsce. Największym wyzwaniem w nadchodzącym czasie jest budowa nowej drogi startowej lub przynajmniej generalny remont i jej przedłużenie. Dotychczasowa jest w nienajlepszym stanie technicznym, a w kontekście transatlantyckich aspiracji Balic też nieco za krótka. Kolejnym mankamentem krakowskiego lotniska jest ukształtowanie terenu, co bardzo uwrażliwia je na osadzającą się w kotlinie mgłę. Rozwiązaniem tej sytuacji mógłby być ILS III kategorii, którego montaż pewnie będzie brany pod uwagę w trakcie budowy nowej drogi startowej. Otwarcie nowych kierunków na 2017 rok już teraz ogłosiły EL-AL^[17], Jet2^[18] oraz Ryanair^[19]. W tym roku liczba pasażerów obsłużonych w Krakowie powinna przekroczyć 5,3 mln.

Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy w Gdańsku

Do momentu ukończenia artykułu władze gdańskiego lotniska nie podały oficjalnego komunikatu na temat liczby pasażerów obsłużonych w roku 2016, ale wiadomo, że oscylowała ona w okolicy 4 mln. To stawia port w Rębiechowie na 2. miejscu

wśród lotnisk regionalnych. Pomorskie lotnisko rozwija się we wszystkich segmentach swojej działalności. Jeśli chodzi o tzw. linie tradycyjne, swoją pozycję lidera umacnia skandynawski SAS, który już zapowiedział uruchomienie nowych połączeń do Bergen, oraz zwiększenie częstotliwości połączeń do Kopenhagi do pięciu dziennie, co jest liczbą nienotowaną w żadnym innym regionalnym porcie w Polsce^[20]. Ofertę uzupełniają loty do Kopenhagi i Sztokholmu. Swoje codzienne loty rozpocznie w maju 2017 roku holenderski KLM. Patrząc na rozwój połączenia w Krakowie można prawdopodobnie liczyć na szybkie zwiększenie częstotliwości lotów tego przewoźnika w Gdańsku, o ile oczywiście połączenie spełni jego oczekiwania. Niewątpliwą zaletą pojawienia się KLM w Gdańsku jest możliwość korzystania przez podróżnych z trzeciego, nieobecnego dotychczas aliansu lotniczego – SkyTeam^[21]. Na lotnisku tym swoją mocną pozycję uzyskał Star Alliance, do którego należą PLL Lot, Lufthansa oraz SAS – Scandinavian Airlines^[22]. Obecny jest też przedstawiciel One World – Finnair^[23]. Airberlin, kolejny przedstawiciel tego sojuszu, w ramach optymalizacji siatki zakończył w 2016 roku loty do Gdańska^[24]. Wizzair, największy w Rębiechowie przewoźnik niskokosztowy operuje stąd sześcioma Airbusami, a na 2017 zaplanowano zastąpienie jednego z nich większym A-321. Ryanair zbazował w Gdańsku w 2016 roku drugiego Boeinga 737-800, co przełożyło się także na otwarcie nowych tras: do Belfastu, Mediolanu i Newcastle^[25]. Loty tego przewoźnika do Warszawy z Modlina zostały przeniesione na Okęcie, co uczyniło je zdecydowanie atrakcyjniejszymi dla podróżujących do stolicy. W 2016 roku uruchomiono także w Gdańsku ILS II kategorii, co zdecydowanie poprawiło możliwości funkcjonowania portu w przypadku występowania mgły. Najnowszą inwestycją na trójmiejskim lotnisku jest rozbudowa terminala cargo, co wiąże się z rosnącym ruchem przesyłek jednego z operatorów^[26].

W tej części analizy funkcjonowania polskich portów lotniczych w roku 2016 analizie poddana została trójka liderów rynku. W następnym numerze przeglądu część druga opracowania, zawierająca pozostałe lotniska. Okaże się w niej, czy opisane wcześniej porty muszą obawiać się rosnącej konkurencji ze strony innych lotnisk. ■

Podsumowanie roku 2016 na polskich lotniskach. Część I

Przypisy:

- [1] http://www.ulc.gov.pl/_download/statystyki/2014/Dane_1993-2010.pdf - dostęp 02.01.2017.
- [2] ibidem.
- [3] <http://www.pasazer.com/news/32962/lotnisko,chopina,rekordowy,2016.html> - dostęp 06.01.2017.
- [4] <http://www.prg.aero/cs/aktuality/aktuality/letiste-vaclava-havla-praha-odbavilo-trinactimilioniteho-cestujicihu/> - dostęp 04.01.2017.
- [5] http://www.ulc.gov.pl/_download/wiadomosci/04_2012/prognoza_ulc2012.pdf - dostęp 05.01.2017.
- [6] <http://www.pasazer.com/news/31921/lot,zamawia,10,boeingow,737,w,tym,max,8.html> - dostęp 02.01.2017.
- [7] <http://www.rp.pl/Lotnictwo/311049927-LOT-podpisal-umowe-o-wspolpracy-z-estonska-linia-Nordica.html> - dostęp 02.01.2017.
- [8] <https://www.lotnisko-chopina.pl/pl/aktualnosci-i-wydarzenia/0/271/szczegoly.html> - dostęp 02.01.2017.
- [9] [https://wizzair.com/en-gb/information-and-services/about-us/news/shownews/2016/10/25/wizz-air-expands-in-warsaw#/-](https://wizzair.com/en-gb/information-and-services/about-us/news/shownews/2016/10/25/wizz-air-expands-in-warsaw#/) - dostęp 02.01.2017.
- [10] <https://www.fly4free.pl/ryanair-poleci-z-lotniska-chopina-do-szczecina-oglasza-tez-nowe-trasy-z-modlina/> - dostęp 02.01.2017.
- [11] <http://warszawawpigułce.pl/airbus-a380-z-warszawy-do-dubaju-moge-to-obiecac/> - dostęp 02.01.2017.
- [12] <https://www.lotnisko-chopina.pl/pl/aktualnosci-i-wydarzenia/0/471/szczegoly.html> - dostęp 02.01.2016.
- [13] <http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34862,20723542,air-china-na-lotnisku-chopina-inauguracja-nowego-polaczenia.html> - dostęp 02.01.2017.
- [14] <https://www.lotnisko-chopina.pl/pl/aktualnosci-i-wydarzenia/0/339/szczegoly.html> - dostęp 02.01.2017.
- [15] http://www.ulc.gov.pl/_download/regulacja_rynku/statystyki/III_kw_2016/wg_org_cargo_Q32016_v2.pdf - dostęp -02.01.2017.
- [16] <http://www.krakowairport.pl/pl/lotnisko,c94/aktualnosci,c120/wysokie-loty-krakowskiego-lotniska,a2487.html> - dostęp 03.01.2017.
- [17] <https://www.infolotnicze.pl/2016/12/12/el-al-z-krakowa-do-tel-awiwu/> - dostęp 03.01.2017.
- [18] <http://www.pasazer.com/news/32081/jet2.com,poleci,z,krakowa,do,birmingham.html> - dostęp 03.01.2017.
- [19] <http://www.loter.pl/nowa-trasa-ryaniar-krakow-lamezia-terme> - dostęp 05.01.2017.
- [20] http://www.airport.gdansk.pl/airport/news/news_1871_ekspansja-sas-w-gdanskunowe-polaczenie-do-bergen-i-wiecej-rejsow-do-kopenhagi.html - dostęp 03.01.2017.
- [21] <https://www.skyteam.com/en/about/> - dostęp 03.01.2017.
- [22] <http://www.staralliance.com/en/member-airlines> - dostęp 03.01.2017.
- [23] <https://www.oneworld.com/member-airlines/overview> - dostęp 03.01.2017.
- [24] <http://www.pasazer.com/forum/komentarze/28442/airberlin,kasuje,loty,z,gdanska.html> - dostęp 03.01.2017.
- [25] http://www.airport.gdansk.pl/airport/news/news_1850_drugi-samolot-ryanair-w-gdanskun-i-trzy-nowe-trasy.html - dostęp 03.01.2017.
- [26] <http://www.dziennikbaltycki.pl/strefa-biznesu/firma/a/gdanskie-lotnisko-bedzie-mialo-nowy-terminal-cargo-dhl-express,10197756/> - dostęp 03.01.2017.

Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych

■ Kazimierz Kraj

IBiSM DSW

Współczesne państwa do prowadzenia skutecznej polityki zagranicznej i zapewnienia bezpieczeństwa potrzebują wiedzy i informacji. Informacje niezbędne decydom zapewniają służby wywiadowcze i służba dyplomatyczna oraz pozostałe struktury administracji państwowej. Oprócz informacji potrzebna jest wiedza powstała w wyniku wykorzystania kwalifikacji personelu i właściwej ewaluacji oraz opracowania wpływających informacji nie tylko z tajnych, ale również jawnych źródeł. Do tego celu służą państwowe oraz niepubliczne instytucje badawcze, nazywane *think tankami*. Polskim państwowymi *think tankami* są m.in. Instytut Zachodni oraz Ośrodek Studiów Wschodnich. Jako ich odpowiednika w Federacji Rosyjskiej możemy wskazać *Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych*, mieszczący się na peryferiach Moskwy, na ulicy Flotskiej 15 b.

Pełna nazwa Instytutu brzmi Federalny Państwowy Naukowy Zakład Budżetowy *Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych* (FPNZB RISS). Instytut ma osobowość prawną. Jego założycielem (fundatorem) jest prezydent Federacji Rosyjskiej. Funkcje i pełnomocnictwa założyciela realizuje Administracja Prezydenta FR, z wyłączeniem zadań i funkcji realizowanych przez inne organa państwa. *Instytut* wykonuje swoje obowiązki zgodnie z obowiązującym prawem: Konstytucją FR, ustawami federalnymi, dekretem i rozporządzeniami prezydenta FR oraz postanowieniami i rozporządzeniami rządu federalnego. *Instytut* jest dopuszczony do pracy z informacjami stanowiącymi tajemnicę państwową. Może wykorzystywać środki ochrony informacji oraz realizować przedsięwzięcia mające na celu ochronę tajemnicy państwowej zgodnie z procedurami wprowadzonymi przez rząd Federacji Rosyjskiej.

Podstawowym celem *Instytutu* jest informacyjno-analityczne zabezpieczenie federalnych organów władzy państwowej w trakcie formułowania strategicznych kierunków polityki państwowej w sferze zapewnienia bezpieczeństwa narodowego. Podstawowe zadania Instytutu wynikające z jego regulaminu organizacyjnego są następujące:

- Badanie aktualnych międzynarodowych i wojskowo-politycznych problemów, zagadnień wojskowej i wojskowo-przemysłowej polityki czołowych państw świata, socjalno-politycznej i ekonomicznej sytuacji w krajach bliskiej zagranicy i określenie (wskazanie) perspektywy rozwoju dwustronnych stosunków Rosji z innymi państwami.
- Ekspertyza i ocena określonych celów i programów formowania państwowej polityki Rosji w sferze zagwarantowania bezpieczeństwa narodowego.
- Badanie problemów i tendencji rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych, koniunktury na światowym rynku, polityki ekonomicznej głównych partnerów Rosji oraz problemów bezpieczeństwa ekologicznego.
- Analiza i prognozowanie rozwoju wydarzeń w różnych państwach i regionach, które mogą doprowadzić do sytuacji kryzysowych, a także opracowanie propozycji o drogach i sposobach unormowania tych sytuacji.

Moim zdaniem, zmiany dokonywane na stanowiskach państwowych w Rosji nie świadczą o rozłamie, trzeszczeniu w szwach grupy siłowników trzymających władzę. Z własnej obserwacji wiem, że grupa ta była zawsze zróżnicowana pod względem poglądów, rozłożenia akcentów w polityce i sposobów jej realizacji. W mojej ocenie działania te mają na celu przygotowanie nowej strategii przed ewentualną kolejną kadencją prezydencką Władimira Putina lub przygotowanie przejścia władzy przez jego następcę.

Środki budżetowe przeznaczone są na takie rodzaje działalności jak: prowadzenie podstawowych i stosowanych badań, realizacja zbierania, systematyzacji i opracowywania informacji oraz stworzenie na ich podstawie sprawozdawczo-informacyjnej bazy. Przygotowywania informacyjno-analitycznych przeglądów stanu i tendencji rozwojowych międzynarodowych, wojskowo-politycznych i socjalno-ekonomicznych stosunków. Recenzowanie prac naukowych, a także prowadzenie konsultacji związanych z kompetencjami Instytutu. RISS realizuje również działalność wydawniczo-poliograficzną, wykonuje i rozprowadza materiały drukowane (monografie, zbiory artykułów oraz pozostałe naukowe i informacyjne materiały) i produkty audiowizualne związane z działalnością Instytutu. Przedstawiciele Instytutu uczestniczą

w konferencjach naukowych, sympoziach, seminariach oraz innych przedsięwzięciach (w tym międzynarodowych) oraz organizują tego rodzaju projekty.

Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych prowadzi również działalność na podstawie umów z osobami prawnymi i fizycznymi, także zagranicznymi w przedsięwzięciach przynoszących dochód, o ile ta działalność służy osiągnięciu celów dla których został powołany.

Instytut samodzielnie ustala swoją strukturę, lecz jego podstawowymi ogniwami są oddziały naukowe, centra, sektory i laboratoria oraz komórki zabezpieczające działalność *RISS*. Jednostka powołuje również swoje filie i przedstawicielstwa, które działają w imieniu Instytutu.

Instytutem kieruje dyrektor powoływany i odwoływany przez prezydenta Federacji Rosyjskiej. Po powołaniu dyrektor Instytutu podpisuje z szefem Administracji Prezydenta FR umowę o pracę na okres do pięciu lat. Dyrektor jednoosobowo kieruje zakładem, przewodzi Radzie Naukowej, zatwierdza jego strukturę, realizuje politykę kadrową, spełnia obowiązki pracodawcy wobec pracowników *Instytutu*, dzieli i zatwierdza zakresy obowiązków swoich zastępców oraz pozostałych pracowników. Zajmuje się całokształtem działalności finansowej, wydaje zarządzenia, pisma okólne, polecenia, wysyła na delegacje służbowe oraz odpowiada za jego majątek. Całość działalności *RISS* jest uregulowana statutem zatwierdzanym przez prezydenta Rosji.

Nawiązując do wcześniejszego przedstawienia celów działalności Instytutu, jego głównym zadaniem jest zapewnienie Administracji Prezydenta FR, Radzie Federacji, Dumie Państwowej, Radzie Bezpieczeństwa, kancelarii rządu, ministerstwom i resortom ekspertyz, rekomendacji, materiałów informacyjno-analitycznych.

Na aktualną strukturę *RISS* składają się: *Centrum Badań Problemu Państw Bliskiej Zagranicy*, *Centrum Badań Humanitarnych*, *Centrum Azji i Bliskiego Wschodu*, *Centrum Badań Ekonomicznych* oraz *Centrum Badań Euroatlantyckich i Obronnych*. Ponadto, regionalne centra Instytutu znajdują się w: Symferopolu, Niżnym Nowgorodzie, Kaliningradzie, Petersburgu, Rostowie nad Donem, Kazaniu, Jekaterynburgu, Archangielsku, Czelabińsku i Władywostoku. Za granicą praca informacyjno-

analityczna jest prowadzona przez przedstawicieli *Instytutu* w Polsce, Finlandii i Francji. Ponadto w Serbii funkcjonuje stałe przedstawicielstwo *Instytutu*, a w Naddniestrzu centrum analityczne.

Wśród pracowników naukowych i ekspertów Instytutu jest trzynastu doktorów habilitowanych i czterdziestu doktorów. Instytut organizuje praktyki (staże) dla studentów i doktorantów z uczelni rosyjskich oraz zagranicznych.

Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych jest wydawcą serii książkowych, monografii, zbiorów materiałów z okrągłych stołów i konferencji. Wydaje periodyki: *Rosyjski Wektor* i *Przeglądy Analityczne RISS*, czasopismo *Problemy Strategii Narodowej*, znajdujące się w spisie wydawnictw recenzowanych.

Centrum Badania Problemów Państw Bliskiej Zagranicy, to ośrodek analizy i prognozowania procesów w przestrzeni postradzieckiej. Współdziała w opracowywaniu polityki Rosji w stosunku do nowych niezależnych państw. Obszar byłego Związku Radzieckiego jest jedynym rozpatrywanym z perspektywy najbardziej priorytetowych obiektów naukowej działalności *RISS*. Komórkami tego centrum są trzy sektory: badań kaukaskich, badań Azji Środkowej oraz państw europejskich WNP i państw bałtyckich. To centrum koordynuje działalność następujących regionalnych centrów analitycznych: Dniestrowsko-Prutskiego, Uralskiego, Czelabińskiego, Czarnomorsko-Kaspijskiego, Tawrydzkiego i Czarnomorskiego.

Centrum Badań Humanitarnych jest ośrodkiem, którego pracownicy zajmują się zagadnieniami etnokulturowymi, językowymi i etnowyznaniowymi procesami w krajach WNP oraz państwach zachodnich w kontekście ich współpracy z Federacją Rosyjską. Kolejną płaszczyzną badawczą jest polityka humanitarna prowadzona przez kraje Zachodu, ich wzajemne stosunki z państwami WNP oraz organizacjami międzynarodowymi. *Centrum* przeciwdziała falsyfikacji historii Rosji oraz zajmuje się problematyką religijną w zakresie stosunków międzynarodowych. Ponadto bada politykę informacyjną państw UE, WNP i Stanów Zjednoczonych w sferze humanitarnej i wyznaniowej na kierunku rosyjskim. W sferze zainteresowania znajdują się także humanitarne aspekty położenia rodaków oraz rosyjskojęzycznych mieszkańców państw WNP i Zachodu. Od 2010 w Petersburgu działa informacyjno-analityczne cen-

trum na którego czele stoi prof. dr hab. Andriej Wassojewicz, profesor katedry psychologii Uniwersytetu Petersburskiego oraz Petersburskiej Prawosławnej Akademii Duchownej.

Centrum Azji i Bliskiego Wschodu jest jednostką zajmującą się monitoringiem stanu gospodarki i polityki państw Azji i Bliskiego Wschodu. Dynamiką zachodzących w tych krajach procesów politycznych, możliwości zmian w usytuowaniu sił politycznych i wpływu wewnętrznych procesów politycznych na politykę zagraniczną państw tych regionów. Prowadzi studia nad sytuacjami konfliktogennymi i ich rozwoju w świetle interesów bezpieczeństwa narodowego Rosji. Zajmuje się analizą kierunków zagranicznej polityki czołowych państw świata w Azji i na Bliskim Wschodzie, szczególnie pod kątem zaostrzającej się konkurencji o przywództwo światowe pomiędzy ChRL a USA. Określa rolę oraz miejsce Federacji Rosyjskiej w zachodzących w regionie procesach, możliwości aktywnego uczestnictwa w pośredniczeniu i rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych. Do zadań *Centrum* należy umacnianie pozycji Rosji w państwach śródziemnomorskich oraz Zatoki Perskiej, Północnej Afryce i euroazjatyckim regionie. Ostatnim ważnym zadaniem tej jednostki organizacyjnej *RISS* jest określanie możliwości aktywnego uczestnictwa i współpracy z państwami regionu basenu Oceanu Spokojnego w zakresie realizacji federalnego programu rozwoju Dalekiego Wschodu i Zabajkala.

Centrum Badań Ekonomicznych, jak wskazuje nazwa zajmuje się problematyką gospodarczą, w tym zagadnieniami bezpieczeństwa ekonomicznego Rosji. Te istotne badania prowadzone są również w zakresie aspektów naukowo-technicznych i ekologicznych zabezpieczenia narodowych interesów FR. Ponadto, prowadzona jest stała obserwacja i prognozowanie sytuacji w gospodarce światowej i ocena następstw jej recesji na stan gospodarki i ekonomiki Rosji. Działalność jednostki obejmuje takie kierunki jak: państwowa ekonomiczna, kredytowo – finansowa i podatkowa polityka, system bankowy i finansowy Rosji i państw WNP. Położenie socjalno-ekonomiczne i zewnętrzna ekonomiczna działalność regionów Federacji Rosyjskiej. Ekonomiczna i naukowo-techniczna współpraca Rosji z państwami europejskimi. Badanie możliwości wykorzystania w interesie RF zagranicznych metod regulacji i zarządzania gospodarką oraz wdrażaniem do przemysłu nowych technolo-

gii. Ważnym zadaniem jest także monitorowanie sytuacji i prognozowanie rozwoju wiodących gałęzi gospodarki rosyjskiej oraz innych państw, analiza dynamiki rozwoju sytuacji na światowych rynkach surowców i towarów przemysłowych i ich wpływu na bezpieczeństwo ekonomiczne Rosji i rozwój podstawowych gałęzi przemysłu, wpływu człowieka na przyrodę i ekologię.

Centrum Badań Euroatlantyckich i Obronnych zajmuje się takimi zasadniczymi kierunkami badań, jak: aktualne problemy stosunków międzynarodowych, zagraniczna strategia USA na kierunku euroatlantyckim i tendencje w jej rozwoju, problematyka ewolucji UE i problemy stosunków wzajemnych na linii FR - UE. Ostatni z zasadniczych kierunków badań to wewnętrzna i zagraniczna polityka czołowych państw Europy, państw centralnej i wschodniej Europy oraz Państw Bałtyckich. W tym celu m.in. funkcjonuje w Kaliningradzie filia *RISS - Bałtyckie Centrum Informacyjno-Analityczne*. *Instytut* zajmuje się także kompleksowymi badaniami bezpieczeństwa Federacji oraz czołowych państw świata, polityką wojskową i strategią, rozwojem wojskowo-technicznego i obronnego potencjału, utrzymaniem strategicznej stabilizacji w nowych warunkach geopolitycznych oraz problematyką rozprzestrzeniania broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia.

Jednostka studiuje (bada) wojskowo-polityczne aspekty bezpieczeństwa narodowego Rosji, analizuje niebezpieczeństwa i zagrożenia interesów Rosji o charakterze wojskowym w wielu regionach świata, wskazuje środki przeciwdziałania i likwidacji tych zagrożeń. Bada wojskowo-polityczną sytuację w strategicznie ważnych dla Rosji miejscach na świecie, prognozuje rozwój sytuacji kryzysowych i ich wpływ na bezpieczeństwo Rosji, prowadzi analizę współczesnych wojskowo-strategicznych koncepcji i zasad wykorzystania sił zbrojnych. Studiuje drogi zachowania równowagi (stabilizacji) strategicznej na świecie oraz zapewnienia bezpieczeństwa Federacji w trakcie ograniczania strategicznych i konwencjonalnych zbrojeń oraz sił zbrojnych. Ponadto zajmuje się badaniami nad naukowo-technicznymi aspektami zapewnienia bezpieczeństwa narodowego Rosji, śledzi politykę czołowych państw świata w zakresie wykorzystania osiągnięć nauki i techniki przy opracowywaniu perspektywicznych systemów uzbrojenia

i techniki wojskowej oraz kontroli eksportu kluczowych technologii w tym zakresie.

Krótką charakterystyką zakresu działalności *Rosyjskiego Instytutu Studiów Strategicznych* wskazuje na jego rolę i miejsce w kształtowaniu rosyjskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

Instytut został stworzony w 1992 roku. Jest finansowany przez administrację prezydenta Rosji. Jego pierwszym dyrektorem w latach 1994 - 2009 był Jewgienij Kozokin, obecnie profesor MGIMO - Uniwersytet i prorektor tej uczelni ds. naukowych. Jego następcą był przez siedem lat generał lejtnant w stanie spoczynku dr Leonid Reszetnikow, oficer wywiadu z kilkudziesięcioletnim stażem. Przed odejściem na emeryturę szef zarządu informacyjno-analitycznego Służby Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej.

Od 4 stycznia na czele *Instytutu* stoi Michaił Jefimowicz Fradkow, były premier Rosji i były długoletni dyrektor cywilnego wywiadu. Jednocześnie jest przewodniczącym Rady Dyrektorów koncernu zbrojeniowego *Atmaz - Antiej*. Michaił Fradkow jest człowiekiem o ogromnym doświadczeniu w zakresie dyplomacji, kierowania wieloma strukturami państwowym począwszy od policji podatkowej, poprzez Służbę Wywiadu Zagranicznego i stałe członkostwo w Radzie Bezpieczeństwa FR.

Powstaje pytanie w związku ze zmianami kadrowymi wprowadzanymi w ostatnim okresie przez prezydenta Władimira Putina, jakim celom strategicznym zostały one podporządkowane. Na czele Służby Wywiadu Zagranicznego stanął Siergiej Naryszkin, człowiek o wielkim doświadczeniu administracyjnym (m in. szef kancelarii rządu, Administracji Prezydenta) oraz przez pięć lat przewodniczący Dumy Państwowej. Naryszkin posiada stopień naukowy doktora habilitowanego nauk ekonomicznych. Jak powiedział Władimir Putin wprowadzając go na stanowisko szefa wywiadu, Siergiej Naryszkin powrócił do domu, czyli wywiadu. Potwierdzając w ten sposób spekulacje prasowe, że Naryszkin był (jest) oficerem rosyjskiego wywiadu.

Rosyjski Instytut Studiów Strategicznych jest więc obecnie kierowany przez najsilniejszą politycznie osobistość w swojej 25 letniej historii. Człowieka, który posiada olbrzymie do-

świadczenie polityczne i administracyjne. Jednocześnie ma pojęcie o pracy naukowej (doktor ekonomii). Przez lata z sukcesami kierował rosyjskim wywiadem zagranicznym. Wcześniej był najprawdopodobniej związany z wywiadem. Posiada stopień pułkownika rezerwy, jak sędzę, w korpusie oficerów wywiadu.

W mojej ocenie ta nominacja ma za zadanie po pierwsze podnieść rangę *Instytutu* i jego dyrektora. Po drugie nie wiemy, jakie zadania otrzymał do realizacji od prezydenta FR tak doświadczony polityk i urzędnik państwowy jakim jest M. Fradkow. Jego powołanie na to stanowisko w mojej ocenie jest bardzo znamienne. Oprócz zwiększenia roli i znaczenia *Instytutu* w planowaniu polityki bezpieczeństwa Rosji jest otwarciem do nowych, bardziej stanowczych, sprawniejszych, dynamiczniejszych działań Federacji w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa. Znamienna jest ta zmiana w świetle wycofania do drugiej linii wieloletniego szefa Administracji Prezydenta Rosji Siergieja Iwanowa. Moim zdaniem, zmiany dokonywane na stanowiskach państwowych w Rosji nie świadczą o rozłamie, trzeszczeniu w szwach grupy siłowników trzymającej władzę. Z własnej obserwacji wiem, że grupa ta była zawsze zróżnicowana pod względem poglądów, rozłożenia akcentów w polityce i sposobów jej realizacji. W mojej ocenie działania te mają na celu przygotowanie nowej strategii przed ewentualną kolejną kadencją prezydencką Władimira Putina lub przygotowanie przejęcia władzy przez jego następcę.

Dlatego w kolejnych miesiącach należy zwrócić uwagę na aktywność Michaiła Fradkowa na stanowisku dyrektora *RISS* i kierunki działalności oraz problematykę podejmowaną przez *Instytut*.

W Polsce przedstawicielem *Instytutu* jest prof. dr hab. Dmitrij Karnachow, historyk związany naukowo z Akademią im. A. Gieysztor w Pułtusk, specjalista od historii Polski i stosunków wzajemnych z Rosją oraz pozostałymi wschodnimi państwami słowiańskimi. Zajmuje się również rolą politycznej mitologii w stosunkach polsko-rosyjskich. ■

PRZEGLĄD POLECA

N. Duraj

Rosja a terroryzm, Rozwiązania prawno-organizacyjne

Łódź 2016,

ss. 172 + 2 nlb.

Autorzy

Wojciech Koźmic, aktywista cywilny,
współpracownik Broń i Amunicja Komandosi,
e- Terrorism.pl, New Eastern Europe, znawca
problematyki konfliktu na Ukrainie

Kazimierz Kraj, dr, kierownik Centrum Badań
nad Bezpieczeństwem Dolnośląskiej Szkoły
Wyższej, adiunkt w IBiSM DSW

Piotr Mickiewicz, prof. zw. dr hab.,
Dyrektor Instytutu Bezpieczeństwa i Spraw
Międzynarodowych Dolnośląskiej Szkoły Wyższej

Bogusław Węgliński, dr, adiunkt w Instytucie
Bezpieczeństwa i Spraw Międzynarodowych
Dolnośląskiej Szkoły Wyższej

Informacja dla autorów

Tekst objętości minimum 4 strony maksimum 8 stron standardowego maszynopisu (1800 znaków).

Czcionka Times New Roman 12 pkt.

Edytor Word

Tytuł i śródtytuły (o ile występują wytłuszczone, czcionka 12 pkt. Times New Roman)

Aparatura naukowa (przypisy) jedynie w niezbędnym zakresie

Można zamieszczać szkice, schematy, tabele, mapki, które mają znajdować się w pliku z tekstem głównym

Notka biograficzna: imię i nazwisko, tytuł naukowy/zawodowy, afiliacja i inne dane, które autor uzna za niezbędne.

Adres mailowy **niezbędny** (do wiadomości redakcji)